

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертаційну роботу
Ребрини Ніни Геннадіївни
на тему «Організаційно-економічні засади інноваційного екобезпечного
розвитку регіону», подану на здобуття наукового ступеня кандидата
економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і
регіональна економіка**

**1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими
програмами, планами та темами**

З метою підвищення ефективності господарювання підприємницьких структур та забезпечення належного рівня якості життя населення важливе значення має розв'язання проблем екобезпечного розвитку регіону. Для забезпечення екологічної безпеки регіону необхідно визначати і регулювати рівень техногенного навантаження на територію та оптимізувати його. Забруднення довкілля, нерациональне використання природно-ресурсного потенціалу, недостатній рівень запровадження екологічних інновацій спричиняють екологічну кризу, яка супроводжується кризою соціально-економічної системи регіону.

В сучасних умовах поглиблення євроінтеграційних процесів актуалізуються питання, що стосуються особливостей запровадження механізму інноваційного екобезпечного розвитку її регіонів. Передусім це стосується дослідження передумов та чинників інноваційного екобезпечного розвитку регіонів, а також формування стратегічних напрямів інноваційного екобезпечного розвитку регіонів України з урахуванням європейського досвіду.

З огляду на зазначене, тема дисертаційного дослідження Ребрини Ніни Геннадіївни є актуальною і своєчасною та спрямована на поглиблення теоретичних засад, обґрунтування необхідності та розроблення напрямів удосконалення організаційно-економічного забезпечення інноваційного екобезпечного розвитку регіону.

Актуальність теми підтверджується також тим, що дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри міжнародних економічних відносин та управління проектами Східноєвропейського

національного університету імені Лесі Українки. Зокрема, здобувачем прийнято участь в роботі на тему «Теоретико-методологічні засади сталого просторового розвитку регіону в контексті європейської інтеграції» (довідка № 03-28/01/482 від 21.02.2018 р.), а також у межах виконання держбюджетних тем «Єврорегіон “Буг”: передумови та стратегічні пріоритети сталого просторового розвитку» (державний реєстраційний номер 0109U000580), де дисертантом розкрито стратегічні напрями активізації інноваційного екобезпечного розвитку регіонів України з урахуванням європейського досвіду; «Єврорегіон “Буг”: ринкова трансформація в умовах міжрегіональної інтеграції» (державний реєстраційний номер 0111U002147), у рамках якої проведено оцінку рівня інноваційного екобезпечного розвитку Волинської області; «Інноваційні форми активізації бізнесу в умовах європейської інтеграції» (державний реєстраційний номер 0115U002350), де здобувачем визначено зміст і значення інновацій у забезпеченні екобезпечного розвитку регіону.

2. Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Основні наукові положення, методичні підходи, висновки і практичні рекомендації, що викладені в дисертації, є логічними та послідовними. Обґрунтованість представлених здобувачем наукових положень базується на аналізі чинних законодавчих та нормативно-правових актів України та країн-членів ЄС з питань регіонального інноваційного розвитку; офіційних даних Державних статистичних відомств України, інформації спеціалізованих сайтів та публікації у засобах масової інформації.

Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій обумовлений широким діапазоном використаних у дослідженні наукових джерел з проблематики екобезпечного регіонального розвитку. Для розкриття змісту роботи автор вдало застосовує загальноприйняті в економічній науці методи вивчення: монографічний, історико-логічний, системно-структурний, які уможливили ґрунтовне вивчення й розгляд теоретико-методичних засад інноваційного екобезпечного розвитку регіону; порівняльний і статистичний

аналіз під час обробки й узагальнення статистичних даних для виявлення особливостей інноваційного екобезпечного розвитку регіонів України; методи економіко-математичного моделювання й прогнозування для побудови моделі інноваційного екобезпечного розвитку регіонів України; абстрактно-логічний для обґрунтування стратегічних напрямів інноваційного екобезпечного розвитку регіонів України з урахуванням європейського досвіду; методи наукового узагальнення та синтезу для обґрунтування організаційно-економічного механізму інноваційного екобезпечного розвитку регіону. Методичні засади механізмів інноваційного екобезпечного розвитку ґрунтуються на фундаментальних положеннях економічної теорії, економіки природокористування, класичних і сучасних теоріях управління, міжнародної та регіональної економіки тощо. Розробка теоретико-методичних і прикладних засад удосконалення механізмів інноваційного екобезпечного розвитку регіону здійснювалася на основі системного підходу, який дав змогу комплексно розглянути інноваційний екобезпечний розвиток.

3. Найбільш вагомі результати дослідження, їх наукова новизна та практичне значення

Сукупність наукових положень, висновки та рекомендації Ребрини Н.Г. мають істотне значення для регіональної науки та подальшого розвитку теоретико-методологічних аспектів організаційно-економічного забезпечення інноваційного екобезпечного розвитку регіону.

Основні пропозиції, положення, висновки дисертанта достатньо обґрунтовані і містять елементи наукової новизни. Зокрема, на основі узагальнення характеристик поняття «екобезпечний розвиток» визначено сутність «інноваційного екобезпечного розвитку», яке трактується автором як динамічний процес запровадження нововведень, що передбачає реалізацію комплексу заходів адміністративного, організаційного, техніко-технологічного, фінансового, соціально-психологічного й нормативно-правового характеру та спрямовані на економічне зростання, підвищення конкурентоспроможності регіону, збереження й відтворення якості довкілля, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності

людей; і, на відміну від наявних підходів, відрізняється посиленням інноваційного складника для досягнення цілей сталого просторового розвитку в межах системи «соціум–економіка–екологія» (с. 45–47).

Заслуговує на увагу здійснення комплексного аналізу інноваційного екобезпечного розвитку регіону, що охоплює послідовну реалізацію етапів його проведення, а саме аналіз передумов інноваційного екобезпечного розвитку регіонів; діагностику інноваційного екобезпечного розвитку регіонів; визначення стратегічних напрямів інноваційного екобезпечного розвитку регіонів; контроль за реалізацією й коригування стратегії розвитку регіону (с. 52–54).

Автором розроблено методику діагностики рівня інноваційного екобезпечного розвитку регіону, в основу якої покладено визначення таких індикаторів, як екологічний, інноваційно-науковий, інвестиційний. В даній методиці акцентується увага на проведенні рейтингової оцінки регіонів, що може бути використано в процесі прийняття управлінських рішень під час розробки й реалізації стратегії їх сталого просторового розвитку (с. 55–57).

Здобувачем запропоновано визначати екобезпечний розвиток регіону як процес, який регулюється органами державної влади, місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями й ринковими механізмами та націлений на екологічно безпечне господарювання, зростання обсягів валового регіонального продукту, збалансований розвиток виробничої й соціальної інфраструктур регіону, дотримання екологічних норм і стандартів, підвищення екологічної культури та збереження й відтворення якості довкілля (с. 30–35).

Практичне значення має методичний інструментарій моделювання інноваційного екобезпечного розвитку регіону. Даний підхід на відміну від існуючих, ґрунтується на врахуванні застосування кореляційно-регресійного аналізу для побудови множинної регресійної моделі, яка дає можливість кількісно оцінити вплив чинників стану екологічної ситуації, інноваційно-наукового потенціалу та інвестиційного забезпечення на інтегральний показник рівня інноваційного екобезпечного розвитку регіону (с. 125–134).

Набули подальшого розвитку наукові підходи до формування стратегічних напрямів інноваційного екобезпечного розвитку регіону, запровадження яких

разом із тими, що існують, розглядають, зважаючи на європейський досвід щодо принципів і механізмів реалізації Стратегії розвитку Європейського Союзу «Європа-2020», що сприяють досягненню перспектив сталого просторового розвитку України та її регіонів. Серед них виділено формування ринку екобезпечних інновацій в регіонах України; використання досвіду Європейського Союзу у розвитку ринку еко-індустрії; розвиток ринку органічного виробництва; застосування кластерного підходу щодо формування та реалізації екобезпечних інновацій; реалізація інноваційно-інвестиційних проектів в екологічній сфері; формування регіональної системи екологічної експертизи інноваційних проектів; поглиблення міжрегіональної кооперації в екологічній сфері (с. 144–170).

Значну практичну користь також мають обґрунтовані здобувачем рекомендації щодо вдосконалення організаційно-економічного механізму інноваційного екобезпечного розвитку регіону, який, як доповнення до наявного, являє собою сукупність нормативно-правових, організаційних, фінансових інструментів, а також методів і принципів та здійснюється за допомогою інноваційного проекту як ефективного напряму залучення фінансових джерел інноваційного екобезпечного розвитку регіону (с. 177–181).

4. Повнота викладення наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях

Основні положення та висновки дослідження опубліковано у 22 наукових працях загальним обсягом 8,08 друк. арк., із яких особисто дисертанту належить 7,25 друк. арк.; серед них 9 – у фахових наукових виданнях України, 3 – у наукових періодичних виданнях іноземних держав та України, що включені до міжнародних наукометричних баз даних; 10 наукових праць апробаційного характеру у вітчизняних й іноземних збірниках.

Обсяг друкованих праці та їхня кількість відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Аналіз сутнісного змісту автореферату та публікацій дозволив отримати висновок про те, що наукові положення

дисертаційної роботи, винесені на захист, достатньою мірою відображають сутність основного змісту дисертації.

5. Важливість результатів дослідження і рекомендацій щодо їх подальшого практичного використання

Практична значущість отриманих у дисертаційній роботі результатів полягає у тому, що основні положення, висновки та рекомендації, можуть бути використанні для прийняття практичних рішень керівниками і спеціалістами в органах державного та регіонального управління, місцевого самоврядування щодо опрацювання механізму організаційно-економічного забезпечення інноваційного екобезпечного розвитку регіону.

Наукові положення, висновки і рекомендації підтверджуються їх впровадженням у практику діяльності управління розвитку, інвестицій та європейської інтеграції Волинської обласної державної адміністрації (довідка № 57/01-22/2-18 від 18.01.2018 р.); управління екології та природних ресурсів Волинської обласної державної адміністрації (№ 402/115/2-18 від 23.02.2018 р.); Департаменту економічної політики Луцької міської ради (№ 12-4/58 від 09.02.2018 р.); ПрАТ СП «Теріхем-Луцьк» (№ 32 від 26.01.2018 р.); Спільного українсько-англійського підприємства «Західна нафтова група» у формі ТОВ (№ 4 від 22.02.2018 р.), а також використовуються у навчальному процесі Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки під час підготовки навчально-методичних матеріалів у процесі проведення лекційних та практичних занять із таких навчальних дисциплін, як «Економіка регіонів», «Європейське транскордонне співробітництво» «Управління інноваціями», «Інноваційний розвиток підприємства», «Управління стратегічними змінами та інноваціями на підприємстві», «Регіональні системи та регіональний розвиток», а також у керівництві студентськими науково-дослідними роботами (довідка № 03-28/01/481 від 21.02.2018 р.).

Основні положення та результати дисертаційного дослідження доповідались на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, семінарах і круглих столах.

6. Дискусійні положення і зауваження щодо змісту дисертації

Не знижуючи в цілому позитивної оцінки дисертаційної роботи, варто звернути увагу на дискусійні положення та зауваження:

1. У роботі розроблено концептуальну модель інноваційного екобезпечного розвитку регіону рис. 1.5 (с. 46–48), яка контекстуалізує мету, принципи, завдання, інституційне забезпечення, проте по-перше, слід було б до цієї моделі також включити узагальнено ресурси та заходи, що спрямовані на забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людей та охарактеризувати всі елементи моделі, по-друге, додаткового пояснення потребує авторський поділ моделі на інноваційний екобезпечний розвиток і елементи моделі інноваційного екобезпечного розвитку регіону.

2. На стор. 31 (рис. 1.1) автор розглядає основні детермінанти екобезпечного розвитку регіону, серед яких виділяє екологічно безпечне господарювання, зростання обсягів валового регіонального продукту, збалансований розвиток виробничої й соціальної інфраструктур регіону, дотримання екологічних норм і стандартів, підвищення екологічної культури та збереження й відтворення якості довкілля. Однак, з викладеного матеріалу не зрозуміло, чому саме ці детермінанти було визначено, тому що їх перелік набагато ширший, наприклад підвищення якості життя населення, мінімізація екологічних ризиків та ін.

3. Для рейтингової оцінки регіонів України за рівнем інноваційного екобезпечного розвитку автор визначає систему статистичних показників-індикаторів аналізу та оцінки інноваційного екобезпечного розвитку регіонів (с.57, табл. 1.1). Але цей перелік показників є дещо обмеженим для визначення рівня інноваційного екобезпечного розвитку регіону, слід було б використати ширшу палітру індикаторів, або більш чітко обґрунтувати авторську позицію.

4. В П. 2.1 (с. 61–84) при здійсненні аналізу передумов інноваційного екобезпечного розвитку регіонів автор використовує розрізнений діапазон років (табл. 2.1-2.3, 2.12- 2.18, рис. 2.1). Доцільно було б звести аналітичну оцінку щодо особливостей інноваційного екобезпечного розвитку регіонів до єдиної бази порівняння, що дає можливість систематизувати та більш об'єктивно оцінити рівень інноваційного екобезпечного розвитку регіонів України.

5. На рис. 3.3 с. 177 представлено організаційно-економічний механізм активізації інноваційного екобезпечного розвитку регіону, що має певну теоретичну і практичну цінність, але логічним є включення до складу представленої авторської розробки блоку «Інституційне забезпечення» та його конкретизації для розуміння, які інституції будуть займатися координацією діяльності суб'єктів представленого механізму та моніторингом інноваційного екобезпечного розвитку регіону.

6. На с. 131-137 автор визначає пріоритети інноваційного екобезпечного розвитку регіонів країни: екологоорієнтована реструктуризація підприємств; формування екологоорієнтованої інноваційної інфраструктури; стимулювання інноваційного екобезпечного розвитку регіонів. Однак, в роботі не знайшло пояснення, яким чином результати множинної регресійної моделі впливають на визначення пропонованих пріоритетів інноваційного екобезпечного розвитку регіонів.

Проте, зроблені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки актуального і ґрунтовного наукового дисертаційного дослідження, а лише вказують на багатогранність обраного для вирішення наукового завдання та перспективність подальших досліджень.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Ребрини Ніни Геннадіївни на тему «Організаційно-економічні засади інноваційного екобезпечного розвитку регіону» є самостійним, завершеним, цілісним науковим дослідженням, у якому вирішено важливе науково-прикладне завдання щодо обґрунтування теоретичних засад, виявлення

найбільш вагомих напрямів удосконалення організаційно-економічного забезпечення інноваційного екобезпечного розвитку регіону.

Аналіз змісту дисертації, автореферату та основних опублікованих праць дозволяє зробити висновок про те, що визначені здобувачем мета та завдання дослідження вирішені. Дисертація добре структурована, витримано логічну послідовність викладу теоретичних положень, що свідчить про значний обсяг виконаної роботи як у теоретичному, так і прикладному аспектах.

Дисертаційна робота за своїм змістом, обґрунтуванням наукових положень, новизною наукових результатів, ступенем практичної апробації відповідає вимогам пунктів 9,11,12,14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року зі змінами і доповненнями, затвердженими Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р., що пред'являються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, а її автор Ребрина Ніна Геннадіївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри економічної кібернетики
та маркетингу Черкаського державного
технологічного університету,
доктор економічних наук, професор

 О.В. Коломицева

Підпис підтверджую:

Ректор

О.О. Григор